

Светлана Неделчева

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
s.nedelcheva@shu.bg
ORCID ID: 0000-0003-1614-8758

Академичното писане от перспективата на редакторския опит

Svetlana Nedelcheva
Konstantin Preslavsky University of Shumen

Academic Writing from the Perspective of Editor's Experience

Abstract

Academic journals serve as a mediator for scholarly communication, promoting the dissemination of knowledge and innovation across academic disciplines. This article examines the structure and components of academic journal articles, highlighting their central role in sharing original research, presenting literature reviews, and scaffolding academic discourse. Additionally, we outline the distinguishing characteristics of different types of journals, including research journals, peer-reviewed journals, open access, and limited access journals. Understanding these factors would help young researchers, scholars and the whole academic community successfully navigate in the complex environment of academic journals, ensuring effective spreading of their work in the respective fields. A special attention is drawn to the editorial policies of *Luboslovie*, an annual journal of the Faculty of Humanities at Konstantin Preslavsky University of Shumen. Those policies aim to build a reciprocal dialogue between the editorial team and the authors to improve the quality of academic writing in line with the requirements set by the world databases to increase the bibliometric index.

Keywords: Academic Writing, Academic Journals, Article Reviews, *Lyuboslovie* international journal, Citation Styles, Scientometric Indices

Академичните списания са едни от най-влиятелните инструменти за разпространението на знанията, новаторските открития и достижения на изследователите в академичните среди (De Silva et al. 2017). Тяхната неизменна задача е да публикуват прецизно изработени академични текстове, за да обединят в едно цяло иновациите, критиката и непрестанния стремеж към високопрофесионално знание, присъщ на академичните занимания. Това изследване се стреми да илюстрира възможностите на тематичните издания да се превърнат в колективен интелект, разкриващ трайните усилия на изследователи и преподаватели за напредък в съответните професионални области. Тази статия цели да допълни познанията на младите изследователи за „лабиринта“ на академичното писане, като отвори значението на правилното изграждане на научния дискурс и ефективната ориентация сред множеството типове списания.

Академичните издания насърчават научната комуникация, позволявайки на изследователите да участват в дискусии, дебати и критики към работата на другите (Vorreger et al. 2014). Те служат като платформи за сътрудничество между изследователите, улесняват обмена на идеи и насърчават интердисциплинарните подходи. Наред с това поддържат качеството на научния дискурс и доверието към авторите чрез строга партньорска проверка, която гарантира, че работата отговаря на научните стандарти (De Silva et al. 2017). Публикуването в реномирани списания допринася за академичната разпознаваемост на изследователите, за тяхното признание и кариерно развитие. Като предоставят документиран архив на изследванията във времето, позволявайки извличане на ретроспективна информация и проследяване на развитието на идеите в дадена област, те се превръщат в надежден ориентир за бъдещите проучвания, подпомагащи учените в надграждането на съществуващите знания и избягването на дублиране на вече публикувани изследвания. Списанията, по-специално тези с отворен достъп, позволяват на изследователите без значение от географското им положение да достигат до споделеното знание (Tenopir et al. 2011). Проникновени изследвания, публикувани в тях, притежават потенциала да влияят на политики, практики и социални норми, като по този начин са в състояние да оказват въздействие върху различни аспекти на обществения живот. Публикуването в престижни списания често е критерий за напредък в академичната кариера и помага на изследователите да се утвърдят като експерти в своите области. По същество значението на академичното писане се простира отвъд разпространението на индивидуални изследвания, откривателски практики, приложно-практически решения. То служи като опорна точка за научната комуникация и развитието на академичната сцена.

Публикуване в реномирано академично издание

Академичните списания поставят изисквания за стандартизирана структура, включваща определени раздели. Най-често срещаните изисквания, посочвани като необходими от академичните издателства, са заглавие, абстракт (резюме), въведение, методология на изследване, резултати от изследването, дискусия (обсъждане на резултатите от изследването), заключение и библиография.

Заглавието трябва да насочва към темата на работата, но е препоръчително да е ясно и добре фокусирано върху проблема на изследване, като един от способите да бъде провокиран интересът на читателя.

По традиция в българската научна литература резюмето представя целите на изследването, методите, резултатите и заключенията, като обемът му варира между 300 и 500 думи. В наши дни резюмето все по-често се замества от *абстракт*, който е много по-синтезиран и обхваща между 120 и 150 думи¹. За да се избегне смесването на жанрови характеристики и честата, макар и понякога несъзнателна, подмяна от страна на авторите, които описват единствено изследователската идея и целите на проучването, някои списания представят на уебсайта си експлицитно необходимите елементи на абстракта² или дори шаблон (template)³. Различия се наблюдават не само по отношение на обема, но и по езика на изложение, тъй като *абстрактът* е винаги на английски език, а резюмето се създава на езика на статията или на езика на страната, в която е издадено академичното списание. В англоезичната научна литература терминът *resume* / резюме рядко се използва в този смисъл, за да се избегне объркването със значението му в американския английски език, където резюмето представлява кратко обобщение на академичния и професионалния опит, като подчертава ключовите постижения, изследователските интереси и кариерните цели⁴. Мавродиева и Тишева (2014) изясняват същността на „минижанровете“ в академичното писане: абстракт, резюме, анотация и др., като очертават структурните им характеристики и комуникативната им функция.

Някои издания имат изисквания за определена структура на академичната статия. Една подобна примерна структура включва компонентите Въведение, Методология, Резултати, Дискусия, Заключение, Библиография. *Въведението* контекстуализира изследователския проблем, представя релевантната научна литература и дефинира изследователските цели, хипотези и задачи. В раздела *Методология* се разкриват подробностите за методите

¹ Любословие <https://www.shu.bg/faculties-fhn/publications/lyuboslovie/formatirane>

² SILC <https://silc.fhn-shu.com/blinded-m-guide.html>

³ Knowledge – International Journal <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/AuthorsGuidelines>

⁴ Това, което на български език наричаме *професионална автобиография* или за което използваме наложилото се съкращение CV.

на изследването, включително за събирането на данни, техния анализ и процедурите на експеримента. Частта *Резултати* разгръща наблюденията чрез данни, графики, статистика или качествен анализ. *Дискусията* интерпретира резултатите, сравнява констатациите със съществуващите в предишни изследвания обобщения по темата и обсъжда възможни последици и ограничения. *Заключението* обобщава ключовите констатации и предлага бъдещи изследователски направления. *Библиографията* може да включва само цитираната в статията литература или всички източници, използвани от автора.

По отношение на стила на академичното писане, в българските издания до голяма степен е следван моделът на писане, отличаващ се с умишлена усложненост, изразена не само в специализираната лексика, но и в употребата на дългите сложни (съчинени, съставни или смесени) изречения с много подчинени изреченски конструкции, както и в използването на безличните изказни форми, често интерпретирани като изразяващи обективността на изследователската гледна точка. С навлизането на световните бази данни Scopus и Web of Science изисквания от по-висок стандартизационен порядък се наложиха и на българската научна периодика, затова в някои български издания, предимно англоезични, се възприе т.нар. англосаксонски академичен стил, който използва ясен и кратък език, за да предаде сложни идеи ефективно с помощта на академичен изказ с подходяща лексика и терминология. Преминаването от български към англосаксонски академичен стил означава изразяване на идеи по различен начин, нещо повече – променя начина на мислене. Като се има предвид настоящата тенденция към англоезична академична монокултура, това може да се разглежда като една от опасностите от загуба на многообразие в стиловете на академично писане. Добре е българските изследователи да добавят още един стил към своя репертоар, а не да изгубят оригиналния си творчески почерк. Този процес може да се оприличи на изучаването на нов език, без при това да бъде заличен родният език.

Писането на академичен английски не е просто междуезичен превод на вече написан текст на академичен български език. Използването на софтуера Google Translate е подходящ пример в този аспект, тъй като резултатите при преводи от български на английски език често могат да бъдат доста добри от езикова гледна точка. Но всеки, който използва това приложение, бързо стига до заключението, че обикновен междуезичен превод, в който се преобразува съобщение, изразено със средства от една езикова система, в съобщение, изразено със средства от друга езикова система, не е достатъчен. В допълнение към самия английски език англосаксонският академичен стил включва и други елементи като структура, контекстуални маркери и устойчиви фрази. Създаването на научни статии или само на абстрактите към тях на английски език в англосаксонски академичен стил е важно за участието на българските изследователи в Европейското академично пространство и

в международните изследователски среди, които, без значение дали следваме тази тенденция, все по-устойчиво изграждат научната си комуникация на основата на английския език. Способността да се пише в международен английски стил улеснява такива важни задачи като публикуване на статии в международни издания, осигуряване на субсидии и стипендии за научни изследвания и проекти и възможност за осъществяване на преподавателски или изследователски престой в чужбина.

Многословието е проблем в академичното писане не само в българския академичен дискурс, но и в англоезичните научни текстове. Прекомерната употреба на „празни думи“ в академичните текстове е значителна пречка за ефективната комуникация – тя често ограничава яснотата и намалява разбираемостта на научното писане. Необходим е систематичен преглед на естеството, причините и последствията от прекомерната употреба на празни думи, както и изграждане на стратегии за смекчаване на този проблем в академичното писане. Разликата между нюансите в конотациите на „многословие“ и „празнословие“ в някои случаи е пренебрежима, но има различни последици за академичното писане (Тихонова, Мезенцева 2024: 133). Въпреки че прекомерната употреба на празни думи е широко призната като проблем за автори и изследователи в академичната общност, въпросът остава недостатъчно проучен. Основните фактори, които допринасят за него, включват сложни структури на изреченията, ненужни номинализации и използване на излишни фрази или прекалено сложен речник. Следователно ефективните стратегии за намаляване на прекомерната многословност се изразяват в опростяване на конструкциите на изреченията, използване на по-директен език, премахване на излишъка и стратегическо използване на многословието за положителни реторични ефекти. Чрез възприемането на критичен подход, ориентиран към елиминирането на ненужното многословие, авторите могат значително да подобрят качеството на академичното си писане.

Важен етап от овладяването на академичното писане е правилното цитиране на използваната библиография. Академичните списания изискват точно позоваване на източниците в предписаните стилове за цитиране (APA, MLA, Chicago и др.). Цитирането е начин да се заостри вниманието към изследователи, чиито текстове, творчески постижения и интелектуални иновации са силно влиятелни и като такива са използвани в подкрепа на тезата на автора на дадено изследване. Обикновено цитатът включва името на автора, годината на издаване, заглавието на статията или монографията, местоположение на издателската компания, заглавие на списанието или DOI (идентификатор на цифров обект). Стилът на цитиране диктува информацията, необходима за цитиране – подредбата на информацията, особеностите на пунктуацията, както и детайлите при техническото форматиране. Съществуват много различни начини за цитиране на източници (resources) и стилът на цитиране понякога зависи от полето на академично изследване.

Например:

- APA Style (American Psychological Association) се използва в областта на обучението и образованието, на психологията и в природните науки;
- MLA Style (Modern Language Association) е предпочитан в полето на хуманитарните науки;
- Chicago/Turabian Style обикновено намира приложение в различни направления – в бизнес науките, в историографията и дори в науките за изкуствата;
- Harvard Style първоначално е изграден за целите на биологическите науки, впоследствие е все по-често използван в хуманитарните и социалните науки.

Въпреки че списание *Любословие* е издание на Факултета по хуманитарни науки към Шуменския университет, стремежът към интердисциплинарен характер на изследванията определя избора на АРА като стандарт за цитиране. Стилът АРА осигурява основа за ефективна научна комуникация, защото помага на авторите да представят идеите си ясно, стегнато, едновременно лаконично и изчерпателно. Когато стилът функционира по правилата, идеите следват логично, източниците са кредитирани по подходящ начин и документите в библиографията са организирани предвидимо. Като спазват етичния кодекс, авторите представят важни детайли от чуждия изследователски опит, за да позволят на читателите да оценят констатациите и на други изследователи и потенциално да възпроизведат проучванията. Те трябва да представят информацията обективно и да избягват пристрастен език или мнения (Zabed, Qi 2022). Традиционно българските издания са използвали и повечето все още използват за цитиране БДС (Българския държавен стандарт)¹, същевременно все повече академични списания, които се стремят към индексирание в световните бази данни, изискват транслитерация на източниците и се ориентират към системи за цитиране, признати от световната академична общност. Таблица 1 представя примери за цитиране в текста и в библиографията според стила АРА.

¹ Изисквания на БДС за библиографско цитиране <http://anamnesis.info/sites/default/files/Bibl.%20Citirane.pdf>

Таблица 1: APA 7th Citation Examples²

Material Type	In-text Citation	Bibliography
A book	(Sapolsky, 2017)	Sapolsky, R. M. (2017). <i>Behave: The biology of humans at our best and worst</i> . Penguin Books.
Chapter in an edited book (If the chapter is from an authored book, use the book citation)	(Dillard, 2020)	Dillard, J. P. (2020). Currents in the study of persuasion. In M. B. Oliver, A. A. Raney, & J. Bryant (Eds.), <i>Media effects: Advances in theory and research</i> (4th ed., pp. 115–129). Routledge.
An article in a print journal	(Weinstein, 2009)	Weinstein, J. (2009). “The market in Plato’s Republic.” <i>Classical Philology</i> , 104(4), 439–458.
An article in an electronic journal	(Grady et al., 2019)	Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in storybooks: A comparison of storybooks that represent ethnic and racial groups in the United States. <i>Psychology of Popular Media Culture</i> , 8(3), 207–217. https://doi.org/10.1037/ppm0000185
A website	(Bologna, 2019)	Bologna, C. (2019, October 31). Why some people with anxiety love watching horror movies. <i>HuffPost</i> . https://www.huffpost.com/entry/anxiety-love-watching-horror-movies_1_5d277587e4b02a5a5d57b59e

Много изследователи си задават въпроса защо е необходимо съществуването на различни стилове за цитиране, след като те са много близки от гледна точка на информацията, която се излага, и се различават предимно по техниките на форматирането. Краткият отговор на този въпрос се крие във факта, че стиловете на цитиране са разработени в рамките на специфични области, например MLA е по-скоро предназначен за хуманитарните науки, а APA – за областите, свързани с образование и обучение, психология, бизнес и инженерни науки. Стиловете APA и MLA споделят много общи черти не само помежду си, но и с други стилове като Chicago и Harvard. По този начин, след като авторите са усвоили един стил на текстово оформление, следването на друг е относително лесно. Въпреки че точните подробности

² Стилове за цитиране <https://pitt.libguides.com/citationhelp/apa7>

може да се различават, основните съображения са сходни. APA предоставя конкретни указания каква информация да се включи в определени видове документи. По-конкретно, ако се провеждат експерименти и се докладват резултатите от тях, трябва да се следват стандартите за отчитане на статии в списания на APA (APA Style JARS³). JARS поставя условия всички изследователи да обявяват едни и същи видове данни, групирани в определени рубрики, което позволява на читателите да се ориентират по-добре в работата, както и да правят сравнения между изследванията.

Стилът APA позволява повече перифразиране, отколкото MLA, и това се обуславя от научните области, в които се прилага съответното цитиране. Докато за художествената литература и философията, които използват MLA, често е важно да се говори с точната формулировка, използвана от източника, в социалните науки, които използват стила на цитиране APA, трябва да се предадат предимно идеите, което означава, че те могат да бъдат изразени със собствени думи. Информацията за цитиран източник в текста на перифразиран материал в стил APA се състои от указване на автор и година, докато в стил MLA се посочват авторът и номерът на страницата. Номерата на страниците се изискват според стандарта APA само за директни цитати. Тази разлика между APA и MLA отново може да се обясни с различните дисциплини, с които тези стандарти се асоциират. Образно казано, докато художествената литература не остарява, тъй като разглежда теми, неподвластни на времето, научните изследвания непрекъснато се развиват и осъвременяват. По-ранно изследване в областта на точните или природните науки може вече да не е актуално и следователно да не е от полза за читателите, така че наличието на година в цитата им позволява бързо да разберат колко стар е източникът. Въпреки че APA няма официални изисквания в това отношение, някои издания може да очакват от авторите да използват само източници, публикувани през последните 5–10 години. И независимо какви са изискванията на списанията, стремежът на авторите би следвало да е да използват възможно най-новата информация, за да подпомогнат напредъка на изследваната от тях област.

Рецензиране на статиите

Подробното описание на процедурата по рецензиране на статиите, достъпно на сайта на списанието както за рецензентите, така и за читателската аудитория, е едно от основните изисквания на световните бази данни Scopus и Web of Science. „За разлика от процедурите на рецензиране в STEM дис-

³ APA Style JARS не са включени в *Concise Guide to APA Style* (7-мо издание), предназначено предимно за студенти и други автори, които са нови за APA Style. За повече насоки относно APA Style JARS вж. *Publication Manual/ Ръководството за публикации* (7-мо издание) или уебсайта на APA Style JARS.

циplinите, където назрява и в световен мащаб масово се въвежда формата на отворено рецензиране (open PRw)“ (Kozhuharov, Cholakova 2021: 441), в хуманитарните издания модел е двойното анонимно рецензиране, за да се избегне субективизмът в процеса на оценяване. *Любословие* има строга политика по отношение на рецензирането на изпратените статии, която е налична на уебсайта на списанието. Преди да бъдат одобрени за публикуване всички статии преминават анонимно рецензиране от двама експерти в съответната научна област, като в повечето случаи те са от различни висши учебни заведения или научни институции у нас и в чужбина. С изпращането на статията си авторът се съгласява с Декларацията за авторство, с която потвърждава, че по никакъв начин не накърнява чужди авторски права, че е цитирал коректно използваната литература и при нарушение носи отговорност съгласно Наказателния кодекс на Република България. Освен това декларира, че предоставеното изследване не е било публикувано преди това в печатен или електронен вид в други издания и всички, които имат съществен принос за написването на статията, са идентифицирани като съавтори.

Полученият академичен текст първоначално се разглежда от главния редактор, за да се установи дали той съответства на целевата аудитория на списанието и дали отговаря на основните изисквания, представени в насоките към авторите⁴. Статиите, които не отговарят на тези изисквания, не подлежат на по-нататъшно рецензиране. Този етап от рецензирането отнема до две седмици. Главният редактор уведомява авторите за резултатите от етапа на предварителната преценка.

Анонимните статии, които са спазили основните изисквания, се изпращат на двама експерти в научната област за рецензиране. Списъкът с рецензентите на *Любословие* се актуализира всяка година в зависимост от темата на броя. Освен рецензенти от България в него са включени учени от Великобритания, Чехия, Полша, Словакия, Норвегия, Швеция, Турция и др. Външното рецензиране отнема около един месец. На авторите се изпращат копия от рецензиите и коментарите на рецензентите за повишаване на качеството на изследването, както и решението на рецензентите относно публикуването на статията: дали се приема за публикуване в настоящия формат, с малки промени, след преработване или се отхвърля. В случай на установено плагиатство статията се отхвърля.

Въпросът с установяването на плагиатство се усложнява от използването на изкуствен интелект (AI), включен в ChatGPT, QuillBot (предимно в текстовете на английски език) и др. Със своята достъпност и неоспорима ефективност ChatGPT се превърна в революционен инструмент в областта на изучаването на езици и академичното писане. Той също така помага, като поддържа плавността на изказа и грамотността при писането, подпомага съдържанието

⁴ Любословие/ насоки за авторите <https://www.shu.bg/faculties-fhn/publications/lyuboslovie/formatirane>

и знанията (Yuan, Sawaengdist 2024). Въпреки това тези, за които английският език не е роден, трябва да бъдат внимателни и да обмислят използването на този инструмент с изкуствен интелект, особено за целите на академичното писане. За използващите ChatGPT като инструмент за академично писане на английски език основен проблем е възможността за академично плагиатство, което предполага разглеждане и проверка на автентичността на информацията, генерирана в академичен контекст. Допълнителен недостатък при системното прилагане на ChatGPT е липсата на критично мислене поради прекаленото разчитане на информацията, предоставена от софтуера.

През последните години QuillBot, който също е базиран на AI, привлече значително внимание в сферата на академичното писане поради иновативните си функции за повишаване на продуктивността и подобряване на качеството на писменото съдържание. Макар че потребителите ценят функциите му, които им спестяват време, съществуват опасения относно прекомерното му използване и потенциалното възпрепятстване на развитието на критични умения от страна на потребителите. QuillBot значително подобрява качеството и ефективността на писане чрез откриване на грешки, перифразирание, разширяване на речника, обобщаване на текстов материал и генериране на цитирания за препратки във всеки от наличните стилове за реферирание. Наред с това той преодолява езикови бариери и някои проблеми с плагиатството, но интегрирането на тези инструменти в академичното писане като цяло повдига етични въпроси по отношение на авторството и запазването на интелектуалната собственост (Raheem et al. 2023). Други изследователи предупреждават също, че прекомерната употреба на това приложение или на всеки друг инструмент за писане с AI, влияе отрицателно върху уменията на пишещите и провокира леност в писането, когато не се използват компютърни технологии (Abdelli 2023). Следователно, потребителите трябва да прибегват към QuillBot само като допълнение към аналитичните си умения, за да увеличат максимално предимствата му. Бъдещи проучвания могат да разкрият неговото въздействие върху качеството на писане и академичните постижения, неговата функционалност в различни езикови и културни контексти и потенциалната му роля за усъвършенстването на стила на автора.

Освен въпроса за наличие на плагиатство, рецензентските карти на *Либословие* включват и въпроси, които се отнасят до съответствието между съдържанието на статията и темата на броя, между заглавието и съдържанието на статията, между ключовите думи и съдържанието на статията. Важен елемент на рецензията е установяването на научната новост, представена в статията от гледна точка на избраното тематично поле, начина на излагане на проблематиката, научната концепция и методология и др. Специално внимание от страна на рецензентите се отделя на използваните теоретични постановки в изследваната проблематика, както и на езиковите и техническите неточности. Особено ценни за авторите са препоръките на

рецензентите. Те не само изразяват експертното си мнение, което е от полза в теоретичен аспект, но показват обективен поглед към изследването, като се фокусират върху въпроса доколко то е достъпно, разбираемо и значимо за специализираната читателска аудитория.

Количеството и качеството на използваната библиография е друг основен пункт от рецензията. Изборът на библиографски източници зависи от много фактори, някои от които са обективно определени, а други – резултат от субективна преценка. Обективните фактори са мотивирани от стремежа за изчерпателност при подбора на цитираните източници, макар че често се добавят и декоративни цитати от престижни автори. В някои случаи това води до прекомерно обширна библиография, затова много често научните списания изискват само списък на цитираната литература. Субективните фактори са свързани основно с научното израстване на автора, който често добавя цитати от научния си ръководител, от потенциални членове на журита по научни процедури, от колеги и др. Такова цитиране се нарича „фалшиво“, ако то изглежда неуместно по отношение на темата на статията (Kozhuharov 2018: 122).

Един от широко дискутираните въпроси, свързани с цитирането в академичните текстове, е релевантността на цитата и особено силното навлизане на неправилно и дори подвеждащо цитиране на текстове, източници или авторитетни твърдения, при което не само се променя смисълът на източника, но неговата погрешна или манипулативна употреба може да има сериозни последици в академичния дискурс. Брус Гили определя този тип цитиране като „junk citation“⁵ („вредно цитиране“ – прев. мой – С. Н.), характеризирайки го като „грешно, неуместно, подвеждащо, неправилно, неинформативно, безполезно или чисто реторично“ (Gilley 2023).

Поредицата от въпроси, включени в рецензията, на които статията трябва да отговаря положително, носят определен брой точки, необходими за публикуването ѝ. Рецензираните статии подлежат отново на преглед от редакционната колегия на *Любословие*, която взема окончателното решение за публикуване. С окончателното си решение тя гарантира, че изследването е в съответствие с темата на броя и целите на списанието. Поощрява се публикуването на статии от докторанти и млади учени, които правят първите си стъпки в изследователското поле.

Разбирането на изискванията за структурата, стила, процеса на рецензиране и стратегиите за публикуване е от решаващо значение за изследователите, които се стремят ефективно да разпространяват своята работа и да допринасят значимо в своите области. Всички тези различни аспекти и съображения, включени в академичното писане, предлагат насоки на изследователите за тяхната успешна ориентация в процеса на подготовка и изпращане на ръкописи за публикуване в академичните списания.

⁵ <https://www.mindingthecampus.org/2023/03/16/how-junk-citations-have-discredited-the-academy-part-2>

Видове научни текстове в академичните списания

Освен статии академичните списания публикуват също и различни видове документи, всеки обслужващ различни цели в рамките на научната комуникация, например обзорни статии, казуси, литературни прегледи, теоретични статии, методически доклади, кратки научни съобщения и др.

Обзорните статии представляват изчерпателни прегледи, анализи или резюмета на съществуващи изследвания в конкретна област. Те не представят нови открития, а по-скоро синтезират и оценяват съществуващата литература.

Практическите казуси представят подробни експертизи на специфични случаи, като предлагат изследвания и достижения с практически приложения, решаване на проблеми или уникални сценарии в рамките на специфичен контекст.

Академичните литературни прегледи обобщават и оценяват съществуващата литература по конкретен въпрос или тема и идентифицират тенденции, противоречия и пропуски, за да насочат бъдещите проучвания.

Теоретичните статии предлагат нови теории, рамки или концептуални парадигми без задължително представяне на емпирични данни. Те развиват или критикуват теоретични рамки, модели или концепции в границите на едно поле.

Методическите доклади обсъждат и оценяват методологии, техники или подходи, използвани в конкретна дисциплина. Могат да въвеждат нови методологии или модификации на съществуващите методи на изследване.

Кратките научни съобщения са насочени към бързо споделяне на важни открития или възникващи тенденции в академичната общност, които включват кратки презентации на предварителните резултати от изследвания или значими наблюдения.

Редакционните статии се съставят от редактори на списания, като обсъждат текущи проблеми, политики или напредък в изследователското поле. Те имат за задача да зададат тона, посоката или визията на списанието или да подчертаят значимостта на ключови публикации (Fetters, Molina-Azorin 2017).

Любословие приема за отпечатване всички споменати видове статии, които със своята специфика допринасят за разнообразието във всеки брой. Допълнително, в рубриката „Документ и памет“ се отпечатват архивни документи, придружени от коментари, мнения или критика от автори, които предлагат своите гледни точки на тълкуване.

Всеки тип академична статия изпълнява специфична функция в рамките на научния дискурс, обслужващ разнообразни изследователски методологии, цели и начини на комуникация. Разбирането на тези вариации помага на изследователите да избират подходящия формат за ефективно съобщаване на своите открития и да допринасят за академичния диалог в рамките на научните си области.

Наукометрия и академично публикуване

Наукометрията съвсем общо може да се дефинира като „дисциплина, изучаваща еволюцията на науката чрез многочислени измерения и статистическа обработка на научната информация (количество на научните статии, публикувани в даден период от време, цитируемост и т. н.)“ (Kozhuharov 2018: 8). Тя разчита до голяма степен на бази данни като Scopus и Web of Science за точни и изчерпателни данни за научните публикации. И двете платформи предлагат надеждни инструменти и функции за анализ на цитирания, показатели за автори и оценка на институционалната ефективност, което ги прави основни ресурси за изследователи, институции и преподаватели, участващи в наукометричните изследвания. Web of Science се интегрира с Publons и ResearcherID, докато Scopus се интегрира с ORCID, подброявайки способността за проследяване и управление на изследователските резултати в различни платформи.

Scopus и Web of Science споделят едни и същи цели и задачи, но се различават по своя обхват и специфично покритие. Базата данни Scopus има по-широко покритие, особено в сборниците от научни конференции, докато Web of Science често се разглежда като по-селективна, фокусирана върху списания с голямо въздействие върху широката академична аудитория. Въпреки че и двете бази данни са дефинирали обективни принципи за изчисляване на различните показатели и индекси за оценка на въздействието, качеството и влиянието на академичните списания, като например Импакт фактор (IF), Индекс на цитируемост, Импакт ранг (SJR), H-Index, Индикатор за цитируемост на списанието (JCI), всеки един от тях има своите силни и слаби страни. Показателите, използвани за измерване на академичното влияние, като брой цитати и фактори на въздействие често дават приоритет на изследванията в определени области, напр. медицина, природни науки и др., или поднаправления, напр. микробиология, биохимия и др., което води до твърде тясно фокусиране и потенциално пропускане на важна изследователска работа в други области. Показатели като брой на цитатите могат да са от полза на хората, които публикуват често, а не на тези, които правят висококачествени и въздействащи изследвания.

Двете бази данни имат строги критерии за допускане на нови списания, а именно – да имат прозрачен процес на партньорска проверка и да се придържат към етичните практики за публикуване. И двете бази данни подчертават значението на уважаван редакционен съвет, висококачественото съдържание и въздействието на списанието в своята област. Както Scopus, така и Web of Science ценят разнообразието в авторството и международния обхват. Спазването на посочения график за публикуване е от решаващо значение и за двете бази данни. Те имат строги процеси на оценка, които отчитат различни фактори, включително редакционно качество,

уместност на съдържанието, етични стандарти, както и въздействието на списанието върху неговата научна област. Спазването на тези критерии е от съществено значение за списанията, които търсят достъп до тези престижни бази данни.

В заключение: препоръки към младите академични изследователи

Въз основа на всичко казано дотук става ясно, че изборът на подходящо списание, пред който са изправени особено млади учени, докторанти и пост-докторанти за публикуване на изследването си е критична стъпка, която може значително да повлияе на видимостта, доверието и приемането на работата в рамките на академичната общност. За целта е добре

- да бъдат дефинирани ясно обхватът, целите и ключовите констатации на изследването, като бъде целенасочено определена аудиторията, която академичното проучване цели да достигне, независимо дали става въпрос за учени, практики или за по-широка читателска аудитория;

- да се използват акуратно научните бази данни, академични библиотеки и онлайн платформи, за да откриете списания, подходящи за вашето поле на изследване;

- да се изгради коректна преценка дали обхватът на списанието съответства на собствената изследователска тема и цели: класирането на списанието в неговата област показва репутацията и влиянието му, а експертността и репутацията на членовете на редакционната колегия на списанието гарантират високи академични стандарти и достоверност;

- да се проучат предишни публикувани статии в списанието, за да се затвърди преценката дали те съответстват на изследователската област, както и дали качеството им отговаря на личния академичен стандарт; от значение за избора е силната медиативност на списанията с отворен достъп, които предлагат опции за увеличаване на видимостта и достъпността на изследването;

- да се сондира мнението на ментори или колеги относно пригодността на избраното списание за собствените тематични и концептуални проучвания;

- да се изработи примерна листа на алтернативни списания, които са в съответствие със собствените научни интереси, с цел те да бъдат проучени, в случай че водещото избрано списание не приеме предложената за публикуване статия.

Избирането на подходящо списание включва задълбочено изследване, разглеждане на различни фактори и съгласуване на изследователските цели с обхвата и аудиторията на списанието. Взemanето на информирано решение допринася за успешната публикация и активно разпространение на резултатите в рамките на академичната общност.

Библиография

- Мавродијева, Тишева 2014: Мавродијева, Иванка, Ђовка Тишева. *Академично писане за докторанти и постдокторанти*. Софија: Универзитетско издателство “Свети Климент Охридски“. [Mavrodieva, Tisheva 2014: Mavrodieva, Ivanka, Yovka Tisheva. *Akademichno pisane za doktoranti i postdoktoranti*. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo “Sveti Kliment Ohridski“.]
- Тихонова, Мезенцева 2024: Тихонова, Елена В., Дарја А. Мезенцева. „Водност“ текста в академическом писме: систематически обзор предметног поља. – *Научни резултат. Вовпроси теоретической и прикладной лингвистики*. Т. 10, № 1, с. 133-157. [Tikhonova, Mezentseva 2024: Tikhonova, Elena V., Darya A. Mezentseva. “Vodnost“ teksta v akademicheskom pis'me: sistematicheskiy obzor predmetnogo polya. – *Nauchnyy rezul'tat. Voprosy teoreticheskoy i prikladnoy lingvistiki*. Т. 10, № 1, с. 133–157.]
- Abdelli 2023: Abdelli, Amina. *Exploring the effect of using QuillBot paraphrasing tool as an artificial intelligence program on EFL learners' writing skills: The case study of master one students at Biskra University* (thesis). Mohamed Khider University of Biskra. [online] <http://archives.univ-biskra.dz/handle/123456789/26876> [seen 07.10.2024].
- Borrego, Foster, Froyd 2014: Borrego, Maura, Foster, Michael J., Jeffrey E. Froyd. Systematic literature reviews in engineering education and other developing interdisciplinary fields. – *Journal of Engineering Education*, 103, № 1, pp. 45–76.
- De Silva, Vance, De Silva, Vance 2017: De Silva, Prasad Udaya, Vance, Charles K., De Silva, Prasad Udaya K., Charles Vance. Preserving the quality of scientific research: peer review of research articles. – In: De Silva, Vance (eds). *Scientific scholarly communication: The changing landscape*, Berlin: Springer, pp. 73–99.
- Fetters, Molina-Azorin 2017: Fetters, Michael D., Jose F. Molina-Azorin. The journal of mixed methods research starts a new decade: perspectives of past editors on the current state of the field and future directions. – *Journal of Mixed Methods Research*, 11, № 4, pp. 423–432.
- Gilley 2023: Gilley, Bruce. *How Junk Citations Have Discredited the Academy: Part 2*. [online] <https://www.mindingthecampus.org/2023/03/16/how-junk-citations-have-discredited-the-academy-part-2/> [seen 07.10.2024].
- Kozhukharov 2018: Kozhukharov, Asen. *Successful scientific publications* (in Bulgarian). Varna: Tera Balkanika.
- Kozhukharov, Cholakova 2021: Kozhukharov, Asen, Albena Cholakova. Double-Blind Peer Review in Scientific Periodicals in the Humanities – Aspects of Publons' Usage in Bulgaria. – *Strategies for Policy in Science and Education-Strategii na Obrazovatelnata i Nauchnata Politika*, vol. 29, № 5, pp. 439–457. [online] <https://doi.org/10.53656/str2021-5-1-dbrp> [seen 07.10.2024].
- Raheem, Anjum, Ghafar 2023: Raheem, Bushra, Anjum, Farah, Zainab N. Ghafar. Exploring the profound impact of artificial intelligence applications (Quillbot, Grammarly, and ChatGPT) on English academic writing: A systematic review. – *International Journal of Integrative Research (IJIR)*, 1(10), pp. 599–622. [online] <https://doi.org/10.59890/ijir.v1i10.366> [seen 07.10.2024].

- Tenopir, Allard, Douglass, Aydinoglu, Wu, Read, Manoff, Frame 2011: Tenopir, Carol, Allard, Suzie, Douglass, Kimberly, Aydinoglu, Arsev Umur, Wu, Lei, Read, Emma, Manoff, Marion, Michael Frame. *Data sharing by scientists: practices and perceptions*. PloS one. 6(6):e21101.
- Yuan, Li, Sawaengdis 2024: Yuan, Ying, Li, Hongwei, Apichaya Sawaengdist. The impact of ChatGPT on learners in English academic writing: opportunities and challenges in education. – *Language Learning in Higher Education*, 14(1), pp. 41–56. [online] <https://doi.org/10.1515/cercles-2023-0006> [seen 07.10.2024].
- Zabed, Qi 2022: Zabed, Hossain Mohammad, Xiaojing Qi. Plagiarism and Referencing Techniques Used in Social Research Report. – In: *Principles of Social Research Methodology*. Singapore: Springer Nature Singapore, pp. 485–505.